Euroopan unionin
virallinen lehti

FI
C-sarja

C/2025/5141

28.10.2025

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto

Osallistavista prosesseista saatuja hyviä käytäntöjä EU:n kansalaisvuoropuhelua varten

(oma-aloitteinen lausunto)

(C/2025/5141)

Esittelijä: **Arnaud SCHWARTZ**

Neuvonantaja(t)	Matteo VESPA (esittelijän neuvonantaja, ryhmä III) Ruairí FITZGERALD (ryhmä II:n neuvonantaja)
Komitean täysistunnon päätös	19.9.2024
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta
Vastaava jaosto	”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus”
Hyväksyminen jaostossa	27.6.2025
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2025
Täysistunnon numero	598
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	183/3/5

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Kansalaisyhteiskunnan väsymättömät toimet, joilla pyritään edistämään kansalaisten osallistumista ja aktiivista kansalaisuutta, ylläpitämään kansalaisvuoropuhelua, puolustamaan ihmisoikeuksia ja edistämään demokraattisia käytäntöjä, ovat erittäin arvokas voimavara, joka tekee EU:sta vahvemman, häiriönsietokykyisemmän ja edustavamman ([1]).

1.2 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) toteaa, että työmarkkinaosapuolten organisaatioiden erityinen rooli olisi tunnustettava kaikilta osin ja sitä olisi kunnioitettava työmarkkinavuoropuhelun rakenteissa ja prosesseissa. Lisäksi olisi tunnustettava, että kansalaisvuoropuhelu, johon osallistuu moninaisempi joukko sidosryhmiä ja jossa käsiteltävien aiheiden kirjo on laajempi, on oma prosessinsa. Vastaavasti olisi myös tarpeen erottaa toisistaan yhtäältä työmarkkina-osapuolten ja toisaalta laajemman kansalaisyhteiskunnan valmiuksien kehittämiseen tarkoitettu tuki ([2]).

1.3 ETSK kehottaa vallitsevassa geopoliittisessa, taloudellisessa, sosiaalisessa ja ekologisessa kriisitilanteessa, johon liittyy myös digitaalisia haasteita, EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioita ottamaan vaarin komitean aiemmista työmarkkina- ja kansalaisvuoropuhelua koskevista ehdotuksista sekä saamaan yksittäiset kansalaiset yleisesti mukaan demokratian toteuttamiseen.

([1]) Euroopan komission vuoden 2025 työohjelmaa koskeva ETSK:n kannanotto: https://www.eesc.europa.eu/en/documents/resolution/european-economic-and-social-committee-contribution-2025-european-commission-work-programme-all-languages.

([2]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston suositukseksi työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun vahvistamisesta Euroopan unionissa” (COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)) ja aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu vahvemmaksi Euroopan unionissa: koko potentiaali käyttöön oikeudenmukaisten siirtymien hallinnassa” (COM(2023) 40 final) (EUVL C 228, 29.6.2023, s. 87), kohta 1.7.

1.4 Lisäksi ETSK kehottaa EU:n toimielimiä hyödyntämään kansalaisvuoropuhelun tarjoamat muut edut, jotka esitellään käsillä olevassa oma-aloitteisessa lausunnossa.

1.5 Euroopan komissio on sitoutunut *vahvistamaan yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa*, ja ETSK aikoo tältä pohjalta työskennellä tiiviisti Euroopan komission kanssa kansalaisyhteiskuntafoorumin perustamisen, hallinnoinnin ja säännöllisen toiminnan edistämiseksi.

1.6 ETSK ehdottaakin, että se voisi työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden edustajista muodostuvana perussopimusten mukaisena EU:n neuvoa-antavana elimenä ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan edustajana isännöidä kyseistä foorumia. ETSK on jo perustanut foorumiin osallistumisen kehittämistä varten komitean jäsenistä koostuvan väliaikaisen ryhmän.

1.7 ETSK voisi EU:n toimielinten tuella koordinoida keskitetysti kansalaisten ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistumista ja moninkertaistaa näin komission ja muiden toimielinten järjestämien kuulemisten vaikutukset sekä kerätä järjestelmällisesti palautetta jäseniltään komitean lausunnoista ja yleisemmin Euroopan järjestäytyneeltä kansalaisyhteiskunnalta EU:n poliittisella asialistalla olevista painopisteistä ja tärkeistä poliittisista linjauksista ([3]).

1.8 Lisäksi ETSK korostaa, että sen ehdotusten pohjana on sopimus Euroopan unionista (SEU), sopimus Euroopan unionin toiminnasta (SEUT) ja 9. toukokuuta 2022 annettu Euroopan tulevaisuuskonferenssin loppuraportti, jossa nimenomaan vaaditaan vahvistamaan ETSK:n institutionaalista roolia ja parantamaan sen vaikutusmahdollisuuksia osallistavan demokratian, esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan kanssa käytävän jäsennellyn vuoropuhelun, edistäjänä.

2. **Yleistä**

2.1 Järjestäytyneellä kansalaisyhteiskunnalla on keskeinen rooli kaikkien erilaisten ihmisten ja yhteiskuntaryhmien osallistumisen edistämisessä ja toiveiden kuulemisessa demokraattisen päätöksenteon yhteydessä. Kansalaisyhteiskunnan osallistuminen on olennainen osa eurooppalaista demokratiaa ja perusedellytys EU-politiikan legitiimiydelle. Sen avulla voidaan myös varmistaa, että Euroopan tasolla laaditussa politiikassa ja lainsäädännössä otetaan huomioon kaikkien niiden ihmisten olosuhteet ja tarpeet, joihin ne vaikuttavat. Toimielinten ja kansalaisyhteiskunnan välinen vuoropuhelu on keskeinen väline rakennettaessa ihmisten luottamusta demokratiaan.

2.2 ETSK:lla on SEUT-sopimuksen ([4]) valtuuttamana neuvoa-antavana elimenä nimenomaista asiantuntemusta näistä kysymyksistä, ja se toimii ainutlaatuisena pysyvänä kansalaisvuoropuhelun foorumina, jossa muotoillaan ratkaisuehdotuksia työnantajien ja työntekijöiden edustajien ja muiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden yhteisymmärryksen pohjalta ([5]). Sen jäsenet ovat omien organisaatioidensa valtuuttamia ([6]) ja edustavat lähes 90:tä miljoonaa ihmistä kaikilta eri elämänaloilta.

2.3 ETSK on vuosikymmenten ajan ollut mukana kehittämässä kansalaisvuoropuhelua ([7]), joka sisällytettiin sittemmin Lissabonin sopimuksen 11 artiklan 1 ja 2 kohtaan. ETSK on palauttanut mieliin ([8]) Civil Society Europe -järjestön äskettäisen vaatimuksen siitä, että EU:ssa otettaisiin käyttöön virallisempi ja jäsennellympi kansalaisvuoropuhelukehys ([9]).

([3]) ETSK:n yhteysryhmän vuoden 2024 vuoropuhelun muistio aiheesta ”A European Strategy for Civil Society”: https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/2025-01/reflection_paper_on_a_european_strategy_for_civil_society_fin_eesc-2024-04653-00-00-info-edi.pdf.

([4]) SEUT-sopimuksen 300–304 artikla.

([5]) SEUT-sopimuksen 300 artiklan 2 kohta.

([6]) EUVL C 349, 29.9.2023, kohta 4.5 ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Tapoja vahvistaa kansalaisvuoropuhelua ja osallistavaa demokratiaa Euroopan unionissa” (puheenjohtajavaltio Belgian pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj), kohta 1.8.

([7]) ETSK:n vuonna 2020 laatima kooste osallistavasta demokratiasta: https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/publications-other-work/publications/participatory-democracy-success-story-written-eesc.

([8]) EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj, kohta 3.8.

([9]) Civil Society Europe -järjestön avoin kirje Euroopan komission puheenjohtajalle, 2022: https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/publications-other-work/publications/participatory-democracy-success-story-written-eesc. Kirjeen allekirjoittajien joukossa ei ollut työmarkkinaosapuolia.

2.4 ETSK on myös kehottanut EU:n toimielimiä omaksumaan johtoroolin kansalaisyhteiskuntastrategian ja siihen liittyvän selkeän toimintasuunnitelman laatimisessa ([10]). ETSK tarkasteli puheenjohtajavaltio Belgian pyynnöstä äskettäin sitä, miten kansalaisvuoropuhelua voitaisiin vahvistaa ja millaisista palasista voitaisiin koota kehys, joka olisi nykyistä suotuisampi suoralle kansalaisosallistumiselle ja välittäjinä toimivien elinten kanssa käytävälle vuoropuhelulle niin EU:n kuin jäsenvaltioiden tasolla ([11]).

2.5 Tässä lausunnossa hahmotellaan ETSK:n aihetta koskevan aiemman työn ([12]) pohjalta, mitkä olisivat EU-tason kansalaisvuoropuhelulle suotuisamman kehyksen tärkeimmät ominaisuudet SEUT-sopimuksen ja hyvien käytäntöjen perusteella.

3. **Kansalaisvuoropuhelun tarkoitus**

3.1 Kansalaisvuoropuhelun tulisi olla toimielinten ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan välistä pysyvää, jäsenneltyä, tasavertaista ja merkityksellistä vuorovaikutusta, jonka tarkoituksena on tuottaa asianmukaisia toimintapolitiikkoja, joita voidaan myöhemmin toteuttaa ja arvioida.

3.2 ETSK:n erityistä roolia kansalaisyhteiskunnan kuulemismenettelyjen ja yleensä kansalaisvuoropuhelun institutionaalisena valvojana pitäisi Euroopan tulevaisuuskonferenssin suositusten pohjalta korostaa ja kehittää kansalaispaneeleja käsittelevässä lausunnossa ([13]) esitetyn mukaisesti.

3.3 Kansalaisvuoropuhelun tulisi myös olla osallistavaa, avointa ja tulossuuntautunutta, ja sen olisi mahdollistettava perusteellinen tietojen, asiantuntemuksen ja kokemusten vaihto ja tarjottava mahdollisuus palautteen antamiseen. Kansalaisvuoropuhelun kautta olisi kehitettävä yhteisiä ratkaisuja ja luotava viranomaisten ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan välisiä pitkäaikaisia kumppanuuksia. Vuoropuhelua olisi käytävä poliittisen päätöksentekosyklin kaikilla tasoilla ja kaikissa vaiheissa asialistan, kantojen ja painopisteiden määrittelystä arviointiin saakka. Kansalaisvuoropuhelun avulla olisi varmistettava, että poliittisissa päätöksissä otetaan huomioon niiden ihmisten tarpeet, joihin päätökset vaikuttavat, erityisesti kun on kyse haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvista ja kaikkein syrjäytyneimmistä ihmisistä, jotta voidaan varmistaa heidän osallistumisensa päätöksentekoon ja toteutettavien toimenpiteiden tehokkuus.

3.4 EU-tason kansalaisvuoropuhelussa olisi aina oltava mukana EU:n laajuisia kansalaisyhteiskunnan organisaatioita. ETSK perusti vuonna 2004 – näyttäen esimerkkiä EU:n toimielinkentässä – kansalaisyhteiskunnan eurooppalaisten organisaatioiden ja verkostojen yhteysryhmän, joka tarjoaa puitteet vuoropuhelulle ja yhteistyölle komitean sekä yhteysryhmän kontaktiverkkoon kuuluvien organisaatioiden ja verkostojen välillä. Yhteysryhmä käsittelee yhteisesti kiinnostavia monialaisia asioita. Se on ainutlaatuinen institutionaalinen rakenne, jonka kautta kansalaisyhteiskunnan katto-organisaatiot ([14]) voivat käydä kansalaisvuoropuhelua ja edistää osallistavaa demokratiaa. Se on kanava, jonka välityksellä yhteysryhmään osallistuva järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta voi keskustella EU:n asialistalla olevista kysymyksistä ja päätöksentekoprosesseista ja vaikuttaa niihin (SEU-sopimuksen 11 artiklan mukaisesti) ([15]).

([10]) Euroopan komission vuoden 2025 työohjelmaa koskeva ETSK:n kannanotto, kohta 6.7: https://www.eesc.europa.eu/en/documents/resolution/european-economic-and-social-committee-contribution-2025-european-commission-work-programme-all-languages.

([11]) EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj.

([12]) Erityisesti EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj, Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto – Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Demokratian puolustaminen (COM(2023) 630 final) – Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) N:o 1024/2012 ja (EU) 2018/1724 muuttamisesta tiettyjen direktiivissä (EU) XXXX/XXXX säädettyjen vaatimusten osalta (COM(2023) 636 final) – Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdenmukaisten avoimuusvaatimusten vahvistamisesta sisämarkkinoilla kolmansien maiden puolesta toteutettavaa edunvalvontaa varten ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta (COM(2023) 637 final) (EUVL C, C/2024/4061, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4061/oj, EUVL C 349, 29.9.2023, s. 69) ja EUVL C 228, 29.6.2023, s. 87.

([13]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kohderyhmien osallistaminen ja kansalaispaneelien työn tulosten tehokas hyödyntäminen” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 349, 29.9.2023, s. 69) ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto – Sosiaalisen suojelun epätasainen kattavuus yleensä ja etenkin nk. työn uusien muotojen ja epätyypillisten työsuhteiden osalta (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C, C/2025/106, 10.1.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/106/oj), kohta 5.9.

([14]) Niihin ei lasketa eurooppalaisia työmarkkinajärjestöjä: Civil society organisations / Sociétés civiles organisées, ETSK: https://www.eesc.europa.eu/en/sections-other-bodies/other/liaison-group/organisation/civil-society-organisations-societes-civiles-organisees.

([15]) EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj, kohta 2.4.

3.5 EU:n toimielimillä on oikeudellinen velvollisuus huolehtia siitä, että SEU-sopimuksen 11 artiklaa sovelletaan unionin tasolla jatkuvasti ja tehokkaasti ([16]), mikä tuotiin äskettäin esiin myös yhteysryhmän muistiossa ”A European Strategy for Civil Society” ([17]). SEU-sopimuksen 11 artikla velvoittaa EU:n toimielimet oikeudellisesti käymään avointa ja säännöllistä vuoropuhelua etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Tarjolla ei kuitenkaan ole ohjeita siitä, miten kansalaisyhteiskunta voi osallistua merkitykselliseen vuoropuheluun EU:n toimielinten kanssa ([18]).

3.6 ETSK pitää olennaisen tärkeänä, että kaikissa EU:n toimielimissä sovelletaan SEU-sopimuksen 11 artiklan tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi tiettyjä normeja. Niiden olisi käsiteltävä esimerkiksi kansalaisvuoropuhelun merkitystä, sen tulossuuntautuneisuutta, toiminnan säännöllisyyttä ja ajoitusta, tiedon jakamista poliittisesta asialistasta ja painopisteistä, haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osallisuutta sekä palautetta ja tuloksia. ETSK korostaa, että tällaisen strategian avulla voitaisiin tosiasiallisesti parantaa EU:n politiikkatoimien toteutusta kansalaisten arjessa. Lisäksi SEU-sopimuksen 11 artiklan täytäntöönpanon parantaminen, jotta järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta voisi osallistua entistä tehokkaammin EU:n päätöksentekoprosessiin, ja samanaikainen ETSK:n roolin vahvistaminen johtaisivat kohdennetumpaan ja vaikuttavampaan politiikkaan ([19]).

3.7 Kansalaisvuoropuheluun osallistuvien henkilöiden tulisi olla järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan valtuuttamia edustajia. Kansalliset ja alueelliset kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ovat perinteisesti järjestäytyneet itse jäsenyyteen perustuviin verkostoihin ja EU:n katto-organisaatioihin, joiden kautta ne voivat olla vuorovaikutuksessa unionin toimielinten kanssa. Euroopan parlamentti ja sittemmin Euroopan komissio eri rahoitusohjelmien kautta ovat tukeneet tätä monikansallista yhteistyötä, sillä sen avulla voidaan varmistaa demokraattinen osallistuminen ja parempi hallinto, auttaa kuromaan umpeen kansalaisten ja unionin toimielinten välistä kuilua ja tasapainottaa yksityiset intressit.

3.8 Kansalaisvuoropuhelu ei sulje pois järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistumista kuulemisiin ja päätöksentekofoorumeihin yhdessä muiden merkittävien toimijoiden, kuten ajatushautomoiden, tutkimuslaitosten ja muiden sidosryhmäorganisaatioiden, kanssa. Vuoropuhelun tulisi pikemminkin täydentää kuin korvata paremman sääntelyn kehyksessä vahvistettuja nykyisiä sidosryhmien osallistumiskäytäntöjä, ja sen olisi autettava parantamaan avoimuutta, palautteenantoa ja seurantaa.

3.9 ETSK toistaa kehotuksensa ([20]) laatia kansalaisvuoropuhelustrategia sekä sen pohjalta toimintasuunnitelma. Se ehdotti lausunnossaan ”Tapoja vahvistaa kansalaisvuoropuhelua ja osallistavaa demokratiaa Euroopan unionissa”, että strategia voisi sisältyä yhtenä pilarina eurooppalaiseen demokratian puolustuspakettiin. Kehotus on edelleen voimassa, ja se tulisi sisällyttää tulevaan Demokratian kilpi -hanketta koskevaan ehdotukseen. Lisäksi strategian avulla voitaisiin pyrkiä kohti EU:n toimielinten välistä sopimusta, jossa määritellään toteutettavat toimet ja niihin käytettävät resurssit, kuten ETSK:n ryhmä III ja monet kansalaisyhteiskunnan verkostot, organisaatiot ja edustajat ovat vaatineet ([21]). ETSK voisi edistää tällaisia toimia, ja kansalaisyhteiskunnan EU-tason verkostot voisivat osallistua niihin. Strategia olisi ensimmäinen askel kohti kansalaisyhteiskunnan roolin vahvistumista ja kansalaisvuoropuhelun kehittämistä edelleen ([22]).

3.10 ETSK ottaa huomioon, että komissio on sitoutunut tehostamaan yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa demokratia- ja oikeusvaltioasioissa perustamalla kansalaisyhteiskuntafoorumin, jonka avulla tuetaan järjestelmällisempää kansalaisvuoropuhelua ja pyritään vahvistamaan kansalaisyhteiskunnan, aktivistien ja ihmisoikeuksien puolustajien suojelua näiden tehdessä työtään ([23]).

3.11 Työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen ja muiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden edustajista muodostuvana ja perussopimusten nojalla valtuutuksensa saaneena EU:n neuvoa-antavana elimenä ETSK kehottaa komissiota tekemään komiteasta toimintaa koordinoivan elimen, jotta kansalaisyhteiskuntafoorumin perustamista, toimintaa ja hallinnointia voitaisiin helpottaa ja sitä voitaisiin tukea tarkoitukseen varatuilla lisäresursseilla.

([16]) EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj, kohta 5.3.
([17]) https://www.eesc.europa.eu/fi/news-media/news/civil-society-organisations-call-eu-civil-society-strategy.
([18]) Yhteysryhmän vuoden 2024 vuoropuhelun muistio aiheesta ”A European Strategy for Civil Society”.
([19]) EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj, kohta 1.9.
([20]) EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj, kohta 1.5.
([21]) https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/2024-01/OpenLetter_EN_updated.pdf.
([22]) EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj, kohta 1.5.
([23]) Komission jäsenen Michael McGrathin toimeksiantokirje: https://commission.europa.eu/document/download/27636865-211e-46fe-97fb-582b514c78f9_en?filename=mission-letter-mcgrath.pdf.

3.12 Kuten ETSK on aikaisemminkin todennut, työmarkkinaosapuolten organisaatioiden erityinen rooli olisi tunnustettava kauttaaltaan ja sitä olisi kunnioitettava ja edistettävä työmarkkinavuoropuhelun rakenteissa ja prosesseissa. Lisäksi olisi tunnustettava, että kansalaisvuoropuhelu, johon osallistuu moninaisempi joukko sidosryhmiä ja jossa käsiteltävien aiheiden kirjo on laajempi, on oma prosessinsa ([24]). Keskustelut ja kansalaisvuoropuheluun liittyvät toimet, mukaan lukien kansalaisyhteiskuntafoorumi, eivät saa heikentää, rajoittaa tai häiritä työmarkkinavuoropuhelua tai perussopimuksissa määriteltyä työmarkkinaosapuolten roolia ja oikeuksia. Työmarkkinavuoropuhelua olisi vahvistettava eikä suinkaan heikennettävä.

4. **Kohti EU-tason kansalaisvuoropuhelulle suotuisampaa kehystä**

4.1 EU:n nykyisen kansalaisvuoropuhelukehyksen on määritelty ([25]) koostuvan sekä vertikaalisesta ulottuvuudesta (kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja niiden kumppanien käymä alakohtainen kansalaisvuoropuhelu lainsäädäntävallan käyttäjiin ja täytäntöönpanoviranomaisiin kuuluvien keskustelukumppaniensa kanssa) että monialaisesta ulottuvuudesta (jäsennelty ja säännöllinen vuoropuhelu, jota EU:n toimielimet tai niiden kansalliset vastineet ja kansalaisyhteiskunta käyvät EU:n ja sen monialaisten politiikkojen kehittämisestä). EU:n kansalaisvuoropuhelussa käsitellään paitsi tiettyjä politiikanaloja myös yleistä politiikkaa ja poliittisia suuntaviivoja, kuten Euroopan komission vuosittaista työohjelmaa.

4.2 Jotta EU:n toimielimiä voitaisiin auttaa luomaan yhteistyössä järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kanssa EU-tason kansalaisvuoropuhelulle suotuisampi eurooppalainen kehys, ETSK kehottaa EU:n toimielimiä ottamaan huomioon seuraavat hyvät kansalliset käytännöt, joiden pohjalta on onnistuttu luomaan osallistavia prosesseja:

4.2.1 Ranskan kansallinen julkisen keskustelun komissio (CNDP) ([26]) on riippumaton viranomainen, joka turvaa yleisön oikeuden saada tietoa ja osallistua sellaisten hankkeiden ja julkisten politiikkojen kehittämiseen, joilla on ympäristövaikutuksia. Se osallistuu prosesseihin varhaisesta vaiheesta lähtien esittäen erilaisia kysymyksiä ja vaatien myös perusteluja, mikä takaa mahdollisuuden vaikuttaa päätöksiin.

4.2.2 Italian perustuslain 118 artiklassa vahvistetaan yleiseen etuun perustuva kansalaisten itsenäinen aloiteoikeus tasavertaisesti julkisten elinten kanssa. Tämä toissijaisuusperiaate on otettu huomioon yhteishallintoa koskevissa paikallisissa säännöksissä, joskin sen noudattaminen on monimutkaista ja sitä tulkitaan eri tavoin ([27]).

4.2.3 Irlannin kansallinen talous- ja sosiaalineuvosto (NESC) ([28]) analysoi strategisia toimintapoliittisia kysymyksiä, jotka liittyvät kestävään taloudelliseen, yhteiskunnalliseen ja ympäristöä koskevaan kehitykseen, ja raportoi niistä hallitukselle. NESC:hen kuuluu viisi yhteiskunnallisen kumppanuuden pilaria: ammattiliitot, elinkeinoelämän järjestöt ja työnantajajärjestöt, maataloustuottajien järjestöt ja maatalousjärjestöt, yhteisö- ja vapaaehtoissektori ja ympäristö.

4.2.4 Latviassa kansalaisvuoropuhelun pohjana toimii hallituksen ja yli 500 järjestön välillä vuonna 2005 allekirjoitettu yhteistyöpöytäkirja ([29]). Kansalaisvuoropuhelu on nyt saamassa keskeisen koordinointiroolin, joka toteutuu työryhmien, sovittelumahdollisuuksien ja julkisia päätöksiä varten luodun portaalin kautta. Kansalaisyhteiskunnan organisaatiot osallistuvat myös vuotuiseen parlamentaariseen foorumiin, avointen ovien päiville sekä ulko- ja eurooppa-asioita käsittelevän raportin laadintaan. Kaikki asiakirjat ovat saatavilla internetissä, ja tapaamiset järjestetään usein hybridimuodossa, jotta alueiden edustajien olisi helpompi osallistua niihin.

4.2.5 Alankomaissa toimii ilmastoneuvosto-niminen ([30]) neuvoa-antava elin, joka vastasi kansallisen ilmastosopimuksen laadinnasta vuosina 2018–2019. Neuvostoon kokoontui hallituksen johdolla yhteen talouden sektorien edustajia, kansalaisyhteiskunnan organisaatioita ja paikallisviranomaisia. Vuonna 2019 esitelty sopimus korostaa energiasiirtymän peruuttamattomuutta ja vahvan poliittisen sitoutumisen tarvetta.

([24]) EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj, kohta 1.4.

([25]) Ks. esim. Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Tapoja vahvistaa kansalaisvuoropuhelua ja osallistavaa demokratiaa Euroopan unionissa” (puheenjohtajavaltio Belgian pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj23.4.2024), kohta 3.5.

([26]) www.debatpublic.fr.

([27]) www.labsus.org/2024/03/unutopia-realizzata-dieci-anni-dopo.

([28]) www.ihrec.ie.

([29]) www.icnl.org/wp-content/uploads/Latvia_memo.pdf.

([30]) www.klimaatakkoord.nl.

4.2.6 Ruotsissa ([31]) hallituksen ja kansalaisyhteiskunnan välinen yhteistyö jäsentyy vuoropuhelualustojen ja strategisten kumppanuuksien ympärille. Niiden tarkoituksena on lisätä kansalaisten osallistumista julkiseen päätöksentekoon. Kaikilla tasoilla yksilötasosta paikallis- ja valtiotasoon onkin merkittävä rooli muun muassa kriisivalmiudessa.

5. **Kansalaisvuoropuhelun järjestäminen kussakin EU:n toimielimessä**

5.1 Euroopan kansalaisyhteiskunnalla on ETSK:n neuvoa-antavan roolin kautta mahdollisuus osallistua Euroopan unionin päätöksentekoprosessiin, mikä tukee Eurooppa-aatetta ja auttaa lisäämään kansalaisten luottamusta EU:hun ([32]).

5.2 Kansalaisvuoropuhelu olisi järjestettävä EU:n kolmen päätoimielimen kanssa niiden rakenteiden ja tarkoitusten mukaisesti. Sen yhteydessä voitaisiin toteuttaa seuraavia toimenpiteitä:

5.3 Euroopan parlamentti: Kansalaisyhteiskunnan kanssa käytävän jäsennellyn vuoropuhelun järjestämisestä vastaavan varapuhemiehen nimittämisen lisäksi parlamentin kunkin valiokunnan sihteeristöön voitaisiin perustaa yhteyspiste kansalaisvuoropuhelua varten. Lisäksi valiokunnissa voitaisiin järjestää vuotuinen vuoropuhelu etujärjestöjen kanssa sekä vuotuinen vuoropuhelu järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kanssa keskeisistä parlamentissa käsiteltävistä aiheista esittelijöiden ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden välisen vuorovaikutuksen tukemiseksi.

5.4 Euroopan komissio: Olisi laadittava kansalaisvuoropuhelun suuntaviivat komission eri pääosastoille, perustettava kansalaisvuoropuhelua käsittelevä yksiköiden välinen ryhmä, jossa on jäseniä eri pääosastoista, järjestettävä kansalaisvuoropuheluaiheisia koulutuskursseja ja, kuten aiemmin ehdotettiin, perustettava ETSK:n isännöimä kansalaisyhteiskuntafoorumi. ETSK:n työvaliokunta päättikin huhtikuussa 2025 perustaa erityisen ETSK:n jäsenten ryhmän, jonka tehtävänä on kehittää edelleen ETSK:n osallistumista foorumiin.

5.5 Neuvosto: Neuvoston olisi tarkasteltava uudelleen sitä, miten se kuulee järjestäytynyttä kansalaisyhteiskuntaa järjestelmällisesti lainsäädäntö- ja politiikkatyöstään. Kuulemiset voidaan toteuttaa kutsumalla kansalaisyhteiskunnan organisaatioita neuvoston työryhmäkokouksiin. Kiertävää puheenjohtajuutta hoitavat jäsenvaltiot voivat lisäksi järjestää kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa painopisteitään käsitteleviä kokouksia ([33]).

6. **Kansalaisvuoropuhelu ja ETSK**

6.1 ETSK:lla on työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen sekä muiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden edustajista muodostuvana neuvoa-antavana elimenä keskeinen rooli kansalaisvuoropuhelun turvaamisessa ja edistämisessä.

6.2 EU:n kansalaisyhteiskunnan osallistumista ETSK:n työhön jatketaan nykyiseen tapaan eli erityisesti yhteysryhmässä, järjestämällä järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kuulemisia, tarjoamalla mahdollisuuksia vaikuttaa ETSK:n lausuntojen laadintaan, nuorisotestin kautta, kutsumalla kansalaisyhteiskunnan organisaatioita puhumaan täysistuntoihin ja vuotuisella kansalaisyhteiskuntaviikolla.

6.3 ETSK:ssa toimiva kansalaisyhteiskunnan eurooppalaisten organisaatioiden ja verkostojen yhteysryhmä laati vuonna 2018 SEU-sopimuksen 11 artiklan 1 ja 2 kohdan täytäntöönpanoa koskevan toimintasuunnitelman. Suunnitelma oli jatkoa Riiassa vuonna 2015 kokoontuneen kansalaisjärjestöfoorumin hyväksymälle etenemissuunnitelmalle, ja yksi ehdotuksista koski kansalaisvuoropuhelun eurooppalaisen seurantaryhmän perustamista. ETSK ottaa tämän kehotuksen asianmukaisesti huomioon ([34]).

([31]) www.nodsverige.se/english/.

([32]) Uusi Eurobarometri-tutkimus osoittaa ennätyksellisen lujaa luottamusta EU:hun: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_6126.

([33]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Tapoja vahvistaa kansalaisvuoropuhelua ja osallistavaa demokratiaa Euroopan unionissa” (puheenjohtajavaltio Belgian pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).

([34]) EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj, kohta 1.11.

6.4 ETSK toistaa lausunnossaan ”Tapoja vahvistaa kansalaisvuoropuhelua ja osallistavaa demokratiaa Euroopan unionissa” esittämänsä kehotuksen laatia kansalaisvuoropuhelustrategia sekä sen pohjalta toimintasuunnitelma, joka voitaisiin sisällyttää yhtenä pilarina Demokratian kilpi -hankkeeseen.

Bryssel 16. heinäkuuta 2025.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Oliver RÖPKE